

ב"ה, גליון ז' ניסן תשל"ח

וועד העולמי ללימוד תורה לשמה

ובזכות זה נזכה להגאולה שלימה בקרוב בב"א

מערת אליהו, חיפה, ארץ ישראל

משך חכמה דברים פרק לג פסוק ד

(ד) תורה צוה לנו משה מורשה וכו' - בגמרא סוף מכות, בגימטריא תורה, אבל אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום, כי ירושה אינה יכולה להמכר לצמיתות רק לזמן, כן המצות אין בנביא מוחזק לבטלים (רמב"ם ה' יסודי התורה ט-ג) רק לשעה וכן לב"ד הגדול, אבל ע"ז אפילו לשעה הוי מדיח, כי האמונה ואחדותו והעבודה לו לבדו הוא עצמיות נפש הישראלי אשר יופיע בה אור האלקי, והנה התורה כולה כללות ישראל בעצמם ראו ושמעו השם מדבר למשה ואתם עדי וכומו שהפליא לדבר בזה העיקרים, משא"כ המאמין מסבת אותות ומופתים אינה צלולה ואמיתית כאמיתת המוחש (מאמר ראשון פי"ח), לכן אף על מצות בני נח הם מצווים רק ממה שהש"י אמר למשה בסיני שישמרו זה, אבל אינם שומרים הדברים מחמת שנצטוו אדם ונח בהן, לפי שעל נביאותם בדבר השם יתברך לא בא אמיתת עצמיות במוחש כמו שבא על נבואת משה, וזה שאמר בפ' גה"נ (חולין ק:) לא נצטוו ישראל אלא מסיני ואילך (רמב"ם בפירוש המשנה חולין), לא כן ב"נ, הם אינם מצווים רק מנביאיהם [ועל ידי משה הודיע השם יתברך שנצטוו בהן נביאיהן, כמוש"כ רבינו הלכות מלכים] (ספ"ח), שגם ההודעה מתורת משה לא ראו בעצמם רק סופר להם מקהל עדת ישראל, ולכן כיון שאין להם

אימות מוחשי אם כן מצות שלהן הוא רק שמירת הסדר קרוב לדת הנימוסי, קל הבטול על ידי נביא באות ומופת ובפרסום, לכן אין להם רק סייף (שם י-ה), שזה מיתה המסורה גם למלכות בהפר אחד דת הנימוסי חותכין ראשו בסייף בלבד, כמוש"פ רבינו (שם ג-ח), וכיון שכן א"ש, דלהאמין על דבר בשכל אין שייך כפיה, רק על דבר המושג בשכל שכן הוא אך שהרצון אינו רוצה להיות משועבד ע"ז יתכן כפיה, וכמו שמצאנו שרק כאשר עמדו על הר סיני וראו במוחש אמיתת התורה ושלמותה, אז כפה עליהן ההר (שבת פח) שירצו להיות משועבדים, אבל כפיה להיות מאמין זה לא יתכן, לכן מצאנו אם כי אין כופין האומות להתגייר, אבל על ז' מצות כופין אותן (רמב"ם ה' מלכים ח-י), כי זה רק שמירת הסדר

והכרת היוצר הבורא אשר עשה האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים (קהלת ספ"ז), הטעה ושבושים, אבל העולם מעיד שהיוצר יצרה, לכן כי כופין לבלי להגדיל השקר בעו"ג וכיו"ב אז ממילא יבואו להכיר היוצר האחד האמיתי, וזה לנו מורשה ולא לב"נ, כי אצלנו הוא אימות המוחש, ואף נפש הבנים הוא חלק מנפש האב וכמו שרמז אל זה הסוד הראב"ע, ונפש הישראלי מעיד על מעמד הר סיני, כי חקוק בצורת נפש הישראלי כל ההתפעלות אשר נרגש ונפעל הישראלי בעמדו על הר סיני, וזה ענין השבועה, ששבועה הוא קשר נצחי, ולזה כוונת ז"ל אשר ישנו פה כו' שכל הנשמות עמדו בהר סיני (שמות רבה כח-ד), אבל לב"נ אינה מורשה, עיין בדברי רבינו סוף הלכות מלכים, שכונן לדברינו בקוצר בפ"ח ה"י [במש"כ רבינו ולכל הרוצה להתגייר יש סוד שגם נפש הגר היא מנשמת ישראל, ועיין שבת דף קמ"ו גרים מא"ל, מזלייהו הוי. יעו"ש ודו"ק].

ולפי דברינו יתכן מה שסיבבה ההשגחה העליונה להביא את עמלק, כדי שירצו לקבל את התורה שיראו כי אין להן תקווה טבעיית לבוא לרשת גוי לא בחרב וחנית, כי כאשר יניח משה ידו וגבר עמלק (ס"פ בשלח) ויוכרחו לכוף יצרם וחומרותם הטבעי הרוצה בפריקת עול, לאחוז בעבותות אשר תשים התורה עליהם בפקודיה וחקיה, לכן כתוב (במדבר לג, טו) ויסעו מרפידיים ויחנו במדבר סיני, הוא ששם רפו ידיהם (סנהדרין קו סע"א) שראו שאין בכחן לחיות חיי טבעי ופראי ככל העמים, רק באופן השגחה פרטית ובשמירת התורה אשר יהיו ראויים בה להשגחה הפרטית. וזה ביאור הפסוק בפ' שלח (טו, כג) את כל אשר צוה ד' אליכם ביד משה מן היום אשר צוה ד' והלאה לדורותיכם, כי ממעמד הר סיני נאמר (שמות יט, ט) וגם בך יאמינו לעולם, כי זה אמיתת המוחש אשר הם זכו לנבואה ושמעו איך השם מדבר אל משה, אבל קודם מתן תורה האמינו רק מפני האותות ומופתים. ולזה כיון ר' ישמעאל בהוריות דף ח' רע"ב איזה מצוה

שנאמרה תחילה זו ע"ג, שמן המצות שנצטוו באמיתת המוחש להאמין לדורות היה ע"ג תחילה. ומיושב קושית הגמרא דהא במרה נצטוו תחילה, יעו"ש ודו"ק בכ"ז.

וביותר ביאור לבאר דברי רבינו בפהמ"ש דפרק גה"נ והמשך הכתובים וז"ל שם, ושים לבבך על העיקר הגדול הזה כו' והוא כו' לפי שאתה הראת לדעת שכל מה שאנו מרחקים היום או עושים היום אין אנו עושין אלא במצות הקב"ה על ידי משה רבינו ע"ה לא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו כו' וכמו כן אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו ע"ה מל עצמו ואת בנו אלא מפני שהקב"ה צוה אותנו על ידי משה רבינו ע"ה שנימול כמו שנימול אברהם אבינו ע"ה כו' הלא תראה מה שאמרו תרי"ג מצות

נאמרו לו למשה מסיני וכל אלו מכלל המצות. אולם מה ששמח ע"ז ושם זה לעיקר גדול הלא דבר הוא, אמנם דבריו מוכרחים עפ"י מה שהאריך בספר המדע, והוא, כי רבינו סעדיה גאון האריך בספר אמונות והדיעות (מאמר ג ד"ה ואחר אלה) כיון שאמיתת הנבואה תלוי בנתינת אות ומופת, א"כ כי יבוא נביא אחר ויתן אות או מופת לסור מתורת משה, במה נאמן משה יותר מן זולתו, ואמר כי עמוד ענן מורה על אמיתתו, וחזר ושאל אם יתן נביא אות וגם עמוד ענן מדבר ונשאר בקושיא, אולם רבינו משה בהלכות יסודי התורה פ"ח האריך, וז"ל הלכה ג' לפיכך אם עמד הנביא ועשה אותות ומופתים גדולים ובקש להכחיש נבואתו של משה אין שומעין לו ואנו יודעין בביאור שאותן האותות בלהט וכשוף הן לפי שנבואת משה כו' אינה עפ"י האותות כו' אלא בעינינו ראינו ובאזנינו שמענו ששמע הוא, הא למה"ד לעדים שהעידו לאדם ע"ד שראה בעיניו שאינו כמו שראה כו' והואיל ואין אנו מאמינים במופת אלא מפני המצות שצונו משה רבינו ע"ה היאך נקבל מאת זה שבא להכחיש נבואתו של משה שראינו ושמענו, יעו"ש בדברי קדשו, ולפ"ז עדיין יש לפקפק חלילה אם יבוא נביא ויתן אות או מופת להפוך או לבטל הדברים שנצטוינו על ידי אברהם אבינו

ע"ה או על ידי נח כמו אמה"ח, וגה"נ על ידי יעקב, לזה הורה רבינו לעיקר גדול כי לא נצטווינו רק ממה שהשם יתברך צוה על ידי משה שנימול כמו שאמר לאברהם, וכן כולם, ותו נבואת משה היה על ידי ראייה מוחשת בפרסום גדול במעמד כמה רבבות אלפים ישראל, וא"כ כל מי שיראה אות ומופת לבטל, שקר בפיו, והוא על ידי להט או כשוף או בעבור לנסות כמפורש בתורה, ולכן נתנה התורה בימי משה ולא בימי האבות, כי אז היינו צריכים להאמינם, משא"כ בימי משה שהריבוי היה גדול

מאד וכולם עדי ראייה, א"כ הבדל גדול באלו המצות שנצטוינו בהם טרם מתן תורה לקודם זמן נתינת כלל התורה בין לאחר זה, והוא כי קודם מ"ת היה אפשר לפקפק, ובבוא נביא אחר באות ומופת לבטל למי יאמין יותר, אבל אחר מ"ת כל האותות שבעולם וכל נביאים לא יוכלו להסיר אף דבר אחד מן דתנו הקדושה, וזה שאמר תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב [אחזונה ולא נעזבוה רש"י] שאינה כפי מה שהיו במצות קודם מ"ת שהיה קל הביטול ולא הוחזקה עדיין, לא כן תורה צוה לנו משה מורשה ירושה היא לעולם לקהלת יעקב [ומפרש מפני מה] ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל, שזה היה בקבוץ כל כלל ישראל והיה מלך זה הקב"ה בתוכם וכולם זכו למעלת הנבואה וראו בראיה חושית גם אלדית ככל דברי התורה הזאת, ומפני זה יחי ראובן ואל ימות [מותא תנייתא תרגום], כי אז בעברו עדיין לא היה מוחזקת כ"כ והיה מקום לחוש לפקפק. ודו"ק.

או ירמוז, כי בסיני ודאי ראו כולם כבוד ד', אך גם באהל מועד שמשם נאמרו הפרטים ראו כבוד ד' בענן פתח האהל, וזה שאמר ויהי בישורון מלך, ששכינת כבודו היה בישראל אף בשעה שקרא להנשיאים כשתקעו באחת, וזה בהתאסף ראשי עם, או בשעה שתקעו בשתי חצוצרות (במדבר י) שאז נאספו יחד שבטי ישראל וראו כולם כבוד ד' בענן פתח האהל מועד. ודו"ק.

ורז"ל דרשו בפסחים מ"ט א"ת מורשה אלא מאורסה, והענין דפרק ח' שם (דף פז) איתא והיה ביום ההוא נאום ד'

תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי אמר ר' יוחנן ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה והפירוש עפ"י מה דאמרו ביבמות דף מ"ג סע"ב בשלמא נשואין בלא סעודה איכא שמחה אלא

אירוסין בלא סעודה מי איכא שמחה, והוא שבזמן הבית היו ישראל ככלה בבית אביה, לכן היה השמחה האלדית על ידי סעודה, הוא השפעות חמריות וענינים גשמיים אשר בסבת כולם חלה השמחה הרוחנית על הנפש ונעשה הנפש חפשי מן עבודת החומר והיא מקושרת לקונו יתברך, וכמו שאמרו במו"ק דף ט' דהיו מחנכים בהמ"ק והיו דוחין יוהכ"פ משום דשמחה בלא סעודה ליכא, עיי"ש, אבל לעתיד יהיה השמחה בד' בעצמותו יתעלה, וכמו שאמרו (סוף תענית) עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים וכל אחד ואחד מראה עליו באצבעו, שישיגו שמחה מעצמות השגת אלדתו יתברך שנאמר נגילה ונשמחה בישועתו כביכול במה שנושע הוא בעצמו, וכמו שאמרו בירושלמי פ"ד דסוכה (ה"ג) לכה לישועתה לנו לכה דייקא, ובפרט לעוה"ב שאין אכילה ושתיה כו' (ברכות יז), וזה ככלה בבית חמיה שהשמחה בהחתן ובלא סעודה איכא שמחה. והנה אמרו בירושלמי פרק יש נוחלין (ב"ב ח-ב) כל מקום שנאמר מורשה לשון דיהא הוא התיבון והא כתיב תורה צוה לנו משה מורשה אמרין כל כמה דלא לעי לית דיהא סגין מניה מכיון דאיהו לעי משכח טובא הנה הכוונה כמו שאמרו בפסחים פ"ו (סח סע"ב) מעיקרא כי עביד אינש אדעתא דנפשי' עביד, דעושה כן בשביל להתכבד או להתפרנס או כיו"ב, וכל כמה שאינו מייגע עצמו בשלמות התורה לאמיתה לשון דיהא, כי אינו נתגלה אליו עמקי חכמה וסתריה ואז הוא לשון ארוסה שאין שמחה בלא סעודה הוא הנאת החומר והטבע, אבל אם אדם מייגע על דברי תורה לשמה ואז נעשה כמעין המתגבר וזוכה להבין אמיתת התורה, אז היא בגדר נשואה דשמח בעצמות התורה בלא הנאת החומר כלל, וזה אל תקרי מורשה [לשון דיהא כמו"ש בירושלמי] אלא מאורסה, כשעביד אדעתא דנפשיה להנאות טבעו או לאיזה מטרה זרה אז היא אינה אצלו

באמתיות רק דיהא ודו"ק.

ויתכן לפרש הפסוק (שמות ד, כב) דכתיב בני בכורי ישראל ויעלה בדעתך שישראל יש לו דין בכור, א"כ התורה היא כחלק בכורה, ואם אמר הבכור איני נוטל ואיני נותן רשאי דמתנה קריא רחמנא (ב"ב קכ"ד), ע"ז אמר דלא כן, דהם תכו לרגליך כמו שדרשו רז"ל (שבת פח) שכפה עליהם הר כגגית ומתנה ליכא בע"כ, לכן הוא מפרש כי תורה שצוה לנו משה מורשה היא לקהלת יעקב, ירושה היא משלשה אבות, רק מפני מה לא קבלו התורה עד בוא משה מפני כי המה היו אף פרטים ואין מלך בלא עם, לכן אז בעת היות כללות ישראל ששים רבוא אז היה בישראל מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל, וכיון שהתורה ירושה וכבר יצאו האבות מכלל בני נח, א"כ בקדושין תליא מלתא ופלגש אביו מותר, דנושא אדם אנוסת ומפותת אביו (יבמות צז), וא"כ יחי ראובן ואל ימות במעשה בלהה (ספרי ו). ודו"ק.

או יתכן, כי התורה אינה נבדלת בין לקטן בין לגדול ואף משה רבינו ע"ה היה עליו כל אזהרות ועונשין כעל כל אחד מישראל, ולא יועיל רום זכות הנפש עד כי ישכון בשמים הרוחנים כמשה לבטל מצוה פרטית מעשית, וזה שאמר כי תורה צוה לנו משה מורשה, היא ירושה תמידיית בלי תתנסח חלילה (כדברי רמב"ם) (ה' יסודי התורה פ"ט) קהלת יעקב, פירוש לכל העדה בלי הבדל ופרוד, ואמר שמעלת משה היה שהיה בישראל מלך, וכמו שמלך צריך לשמור כל דברי התורה ולבלי לסור מן המצוה ימין ושמאל (לעיל ס"פ יז) כן היה משה, ובהתאסף עם יחד שבטי ישראל, שכל גדולת משה והנהגתו האלקי היה עבור ישראל, וכמאמר רז"ל במכילתא פרשת בא (פ' ה), עיי"ש.

תורה צוה לנו משה מורשה - רז"ל אמרו (שבת פח) קימו וקבלו קיימו מה שקבלו כבר, דעד כאן הי' מודעה רבא לאורייתא, והענין דכפה עליהם הר כגגית פירשו הקדמונים (ע' לעיל פ' יתרו יט, יז) דהוא שהשכילו תכלית ההשגה העליונה וראו כי הוא דבר הכרחי והתורה היא קיומו של מעשי שמים וארץ, וענין המודעא הוא דאמרו כשאנחנו

בהשגה העליונה אז היינו יכולים לקיים, אבל כשהנהגה האלדית מסתרת בטבע אז אין אנו יכולים להתנהג עפ"י התורה, אמנם בימי אסתר שההשגחה היתה מסתרת וישראל היו עבדי אחשורוש ובכ"ז מסרו נפשם הוי קבלה שלמה, והנה ימין הונח על הגלוי מסוד אלוד והנהגתו, ויד שמאל הוא הנהגה המסתרת בטבע, לכן אמר (ישעיה מח, יג) ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, ולזה אמר, ד' מסיני בא כו' מרבבות קודש מימינו, מתכלית הגלוי הנסיית, אש דת למו ע"ז יש מודעא, אבל כשאף חובב עמים, ר"ל בעת השם יתברך באף על ישראל וחובב עמים כמו שפרשו במדרש (ע' ילקוט פסוק אף חובב) משל למי שכועס על בנו מחבב את בן חורגו להקניט את בנו, וכל קדושיו היינו ישראל וארץ ישראל מתנהגים בידך, יד שמאל, ובכ"ז הם תוכו לרגליך ישא מדברותיך ומרבים צום ומוסרים על מצותיו אז תורה צוה כו' מורשה קהלת יעקב, שירוששה היא לעולם ולא מועיל מודעא וסילוק לעולם.

וד"ק.

ליקוט גדול המקיף כל עניני לימוד תורה לשמה וגודל תועלתה, דברי התעוררות בוערים כלפיד אש - לאדמורי"ם, רבנים, דיינים, ראשי ישיבות, מגידים, דרשנים, נשיאי מוסדות, מנהלים, מלמדים, ולכל יהודי ויהודי - חובתן ואחריותן כלפי הציבור וכלל ישראל ואלפי אלפים ורבבות רבבות זכיות שביכלתן לרכוש בקלות מידי יום ביומו.

מלוקט מש"ס בבלי וירושלמי, תו"כ, ספרי ספרא, מדרשים, ילקוט וזוה"ק, ראשונים ואחרונים, רמב"ם, שו"ע ופוסקים, וספרי שו"ת, מפרשי התורה, ספרי יראים ומוסר חסידות.

(המשך אי"ה בגליון הבא)